

Дем'яненко Т.І.

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та організації діяльності суб'єктів господарювання,

Українська інженерно-педагогічна академія

Demianenko Tetiana

Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ І РЕНТАБЕЛЬНІСТЮ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

PROFIT MANAGEMENT AND PROFITABILITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES AND AREAS OF ITS IMPROVEMENT

Анотація. У роботі обґрунтовано наукову концепцію оптимізації собівартості продукції та концепцію стратегічного управління витратами підприємства, які стали засадою формування системи управління рентабельністю господарюючого суб'єкта. Аргументовано загальне визначення поняття «рентабельність виробництва» та вдосконалено науково-методичний підхід до використання чинників, які впливають на величину рентабельності та безпосередньо на господарську діяльність. Сьогодні прибуток є однією з основних форм грошового накопичення, що створюються у галузях економіки: він займає одне із центральних місць у загальній системі вартісних інструментів і важелів управління й є рушійною силою ринку. Саме прибуток визначає для підприємницької діяльності рішення трьох корінних взаємозалежних проблем: що продавати, як продавати і для кого продавати і, таким чином, визначає політику формування прибутку – політику планування, організації, аналізу і контролю витрат та доходів усередині підприємства.

Ключові слова: функції, рентабельність, напрями, вдосконалення, промислові підприємства.

Постановка проблеми. Прибуток підприємства є основною рушійною силою ринкової економіки, джерелом власних фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення фінансово-господарської діяльності. На даному етапі розвитку української економіки велику роль відіграє чинник прибутковості

промислових підприємств. У період великої конкуренції і технологічного розвитку власникам підприємств потрібно працювати над тим, як збільшити прибуток підприємства, а разом із тим і загальний товарооборот, щоб продовжувати своє існування та отримувати користь від затрачених сил та часу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розв'язання проблем оцінки зробили такі вчені, як: М.С. Абрютіна, А.В. Бурковська, І.В. Дзюба, О.С. Іванілов, Д.В. Коробков, А.М. Лебедева, О.М. Петрига та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Вдосконалення процесу формування прибутку підприємств потребує більш детальної систематизації чинників впливу на нього і подальшого вивчення тенденцій розвитку зазначених процесів, що зумовлює актуальність проведення даного дослідження.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження механізму формування та розподілу прибутку, обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення процесу управління прибутком на підприємстві на основі проведення комплексного дослідження економічної діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу. Діяльність підприємств в Україні пов'язана з масштабними процесами соціально-економічних пере-

творень. Підприємства функціонують в умовах реструктуризації старого господарського механізму. Відбувається формування нових економічних відносин, яке супроводжується невизначеністю та ризиком. Це впливає на ефективність господарського процесу та зумовлює потребу в удосконаленні технології та методів управління підприємством.

Перехід до ринкових відносин вимагає глибоких зрушень в економіці, а також, зокрема, на кожному підприємстві – вирішальній сфері людської діяльності, тому доводиться постійно ухвалювати неординарні рішення, пов'язані з урахуванням фінансового положення підприємства. Необхідно здійснити крутий поворот до інтенсифікації виробництва, при цьому показники рентабельності відображають остаточні результати господарської діяльності підприємства [5]. Вони характеризують ефективність роботи підприємства у цілому, прибутковість різних напрямів його діяльності та окупність витрат.

В умовах трансформації ринкових процесів центр економічної діяльності переміщується до первинної ланки всієї економіки – підприємства. Діяльність підприємств є надійною основою формування конкурентного середовища.

Існує значна кількість альтернативних рентабельності критеріїв оцінки економічної ефективності підприємства (рис. 1). Основні з них систематизовано на рис. 1. Може бути використаний показник вартості підприємства. Наприклад, зростання вартості акцій, яке не завжди пов'язане зі збільшенням рентабельності підприємства, свідчить про підвищення економічної ефективності. Як указує О.В. Саленко, критерієм ефективності

може бути співвідношення доходу (наданих послуг) підприємства до затрачених ресурсів [6] тощо. Наприклад, такий показник актуальний для комунальних підприємств. Якщо підприємство належить державі, то економічною ефективністю може вважатися сума коштів, що спрямовується до державного та місцевих бюджетів, тобто це не лише прибуток, що спрямовується на виплату дивідендів власнику (державі), а й сума податкових та неподаткових платежів. Якщо свою діяльність проводить некомерційна організація, то критерієм економічної ефективності, на нашу думку, може бути виконання певного поставленого перед організацією плану в умовах обмежених економічних ресурсів. Тобто критерії ефективності роботи суб'єкта господарювання можуть бути різними, а тому важливо враховувати від час вибору конкретного інтереси різних учасників економічних відносин: держави, громадян, власників, працівників тощо.

Проте більшість суб'єктів господарювання, які діють на ринку, є комерційними організаціями, які націлені на отримання прибутку [2]. У таких умовах саме показник рентабельності виступає основним критерієм ефективності роботи підприємства.

Місце прибутковості як показника економічної ефективності діяльності підприємства у системі однорідних категорій таке (рис. 2).

Перш ніж приступити до вивчення особливостей управління рентабельністю на підприємстві та специфіки використання показника як критерія ефективності, важливо з'ясувати власне суть цього поняття.

Задовільний прибуток має тенденцію до зниження до такого рівня, який не притягне

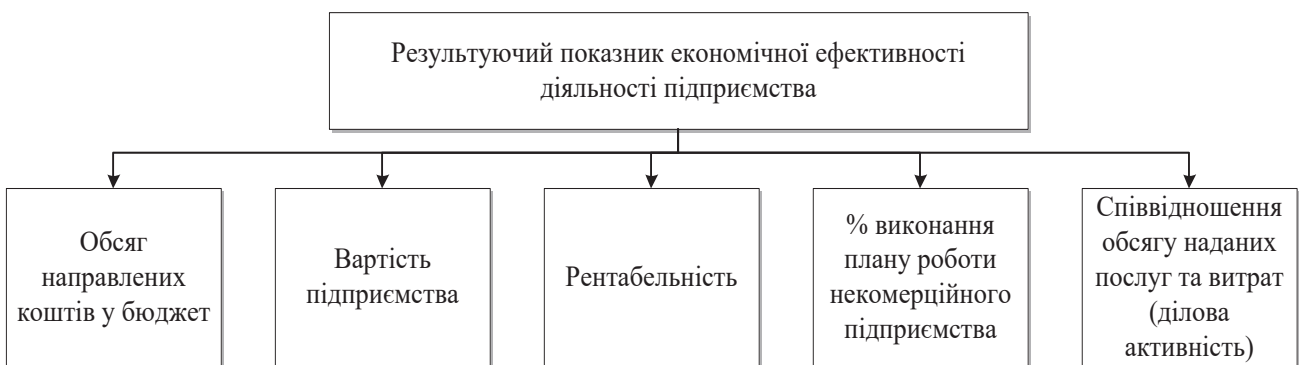

Рис. 1. Альтернативні критерії оцінки економічної ефективності діяльності підприємства

Рис. 2. Місце рентабельності в системі однорідних за змістом економічних категорій, що характеризують діяльність підприємства

занадто багато конкурентів у цю галузь, але їй не потрібним буде втручання органів, що стежать за тим, щоб позиція підприємства в галузі не стала монопольною.

За намагання досягти цієї мети визначається максимальний прибуток, але не по всіх витратах, як у першому випадку. Під час прийняття рішення береться у розрахунок не-

обхідність страхування від можливих утрат.

Загалом процес організації управління рентабельністю на підприємстві набуває такого вигляду. Управління рентабельністю здійснюється у рамках реалізації загальної політики управління фінансами підприємства (рис. 3).

Тобто важливим елементом управління рентабельністю є етап бухгалтерського та

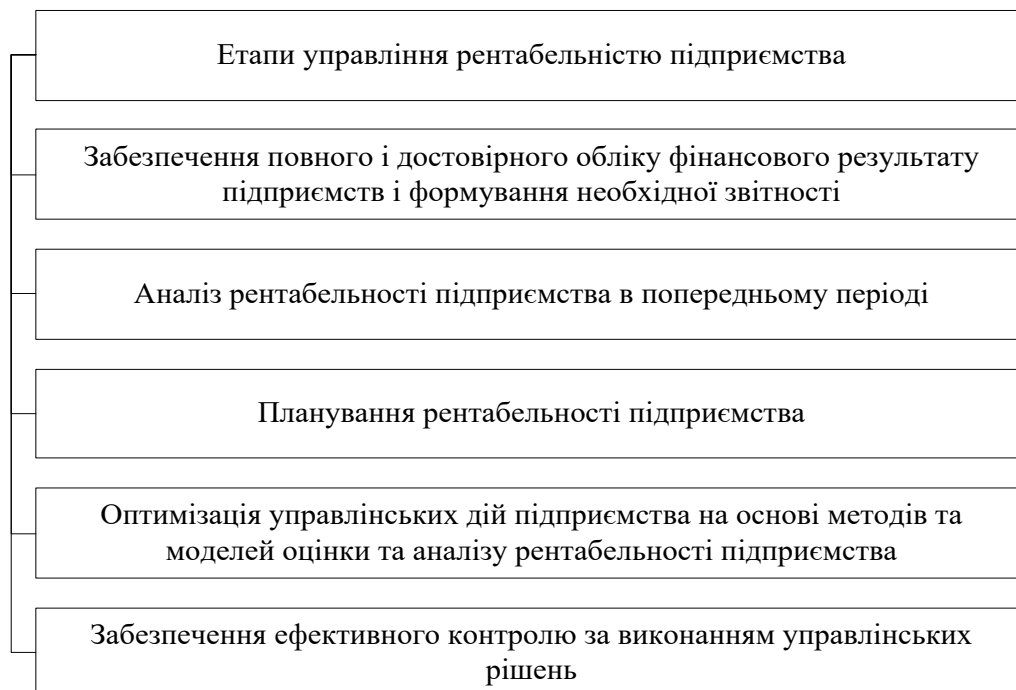

Рис. 3. Основні етапи управління рентабельністю підприємства

управлінського обліку. Цей етап дає змогу систематизувати всю інформацію про реальний стан рентабельності підприємства та визначити основні чинники, що впливали на цей показник у попередньому. Звичайно, на основі систематизованої інформації відбувається детальний аналіз рентабельності підприємства за попередній або попередні періоди. Як результат, менеджмент, що приймає рішення у сфері управління рентабельністю підприємства, може сформулювати чітке уявлення про поточний стан справ.

Управління рентабельністю підприємства повинне базуватися на багатоваріантному

підході до розроблення окремих управлінських рішень [3]. Тому саме під час планування відбувається оптимізація управлінських дій менеджменту підприємства на основі методів та моделей оцінки та аналізу рентабельності підприємства [1]. Після цього відбувається забезпечення ефективного контролю над виконанням управлінських рішень. Як результат, підприємство виконує поставлені перед ним планові показники та досягає визначеного рівня рентабельності.

Визначивши основні етапи управління рентабельністю, охарактеризуємо сучасні підходи до організації процесу (рис. 4).

Рис. 4. Сучасні підходи до організації процесу

Тобто основними підходами до організації управління рентабельністю підприємства є системний, комплексний, процесний, ситуативний та маркетинговий. Кожен із підходів є вірним, а тому повинен бути врахованим під час розроблення політики управління прибутковістю суб'єкта господарювання.

На рис. 5 систематизовано наукову основу організації управління рентабельністю на підприємстві. Винятково важливу роль у цьому процесі відіграють методи і моделі, зокрема дослідження процесу формування показників рентабельності підприємства, обґрунтування прийняття рішень щодо за-

Рис. 5. Наукова основа організації управління рентабельністю підприємства

безпечення та підвищення рентабельності підприємства, дослідження та визначення оптимальних умов функціонування виробничо-економічної системи промислового підприємства для максимізації рентабельності підприємства [4]. Якщо методи і моделі дослідження процесу формування показників рентабельності підприємства були охарактеризовані вище, то інші треба розглянути більш детально.

Висновки і пропозиції. Для забезпечення ефективного управління прибутком та рентабельністю промислових підприємств необхідно своєчасно впроваджувати систему завдань використання прибутку та встановити оптимальні обмеження за рівнем його споживання і капіталізації в процесі розвитку стратегічних ресурсів чи їхніх окремих компонентів, що забезпечить нову парадигму розвитку підприємства у сфері товарного обігу. Дотримання запропонованої послідовності дій під час управління розподілом та використанням прибутку і рентабельності підприємства, урахування визначених напрямів впливу дадуть змогу суттєво підвищити ефективність його діяльності. Отже, можна зробити висновок, що аналіз управління прибутком та рентабельністю промислових підприємств можна проводити в три етапи: проаналізувати прибуток підприємства як абсолютного показника рентабельності; провести аналіз міри ефективності діяльності суб'єкта господарювання, тобто дослідити показники рентабель-

ності; на основі досліджень виявити можливі резерви та шляхи збільшення прибутковості промислового підприємства.

Література:

1. Абрютіна М.С. Економіка підприємства : підручник. Москва : Справа і Сервіс, 2010. С. 325–329.
2. Бурковська А.В., Юрков В.О., Хабіров В.Р. Важливість і необхідність оцінки та контролю фінансового стану аграрного підприємства. *Економічний форум*. 2013. № 3. С. 157–160.
3. Дзюба І.В., Шашина М.В. Вплив факторів на збільшення прибутку підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 2. С. 74–78.
4. Іванілов О.С. Економіка підприємства. Київ : Центр учбової літератури, 2009. С. 149–152.
5. Коробков Д.В. Мультиплікатори оцінки акцій, які враховують рентабельність, структуру капіталу і ризик компанії. *Фінанси України*. 2011. № 1. С. 94–100.
6. Лебедева А.М. Методичні аспекти аналізу рентабельності діяльності підприємства. *Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова*. 2012. № 4. С. 29–36.

References:

1. Abrutina M.S. (2010) Economics of the enterprise. Moscow: Case and Service Publishing House, pp. 325–329.
2. Burkovskaya A.V., Yurkov V.O., Khabirov V.R. (2013) The importance and necessity of estimation and control of financial condition of agrarian enterprise. *Economic Forum*. № 3, pp. 157–160.
3. Dzyuba I.V., Shashina M.V. (2011) Influence of factors on increase of profit of the enterprise. *Current problems of economy*. № 2, pp. 74–78.
4. Ivanilov O.S. (2009) Economy of the enterprise. K. : Center for Educational Literature, pp. 149–152.
5. Korobkov D.V. (2011) Stock valuation multipliers that take into account the company's profitability, capital structure and risk. *Finance of Ukraine*. № 1., pp. 94–100.
6. Lebedev A.M. (2012) Methodical aspects of the analysis of the profitability of the enterprise. *Bulletin of ONU them. I.I. Mechnikov*. № 4, pp. 29–36.

Аннотация. В работе обоснована научная концепция оптимизации себестоимости продукции и концепции стратегического управления затратами предприятия, которые стали основой формирования системы управления рентабельностью хозяйствующего субъекта. Аргументировано общее определение понятия «рентабельность производства» и усовершенствован научно-методический подход к использованию факторов, влияющих на величину рентабельности и непосредственно на хозяйственную деятельность. Сегодня прибыль является одной из основных форм денежного накопления, создаваемых в отраслях экономики: он занимает одно из центральных мест в общей системе стоимостных инструментов и рычагов управления и является движущей силой рынка. Именно прибыль определяет для предпринимательской деятельности решение трех коренных взаимосвязанных проблем: что продавать, как продавать и для кого продавать и, таким образом, определяет политику формирования прибыли – политику планирования, организации, анализа и контроля затрат и доходов внутри предприятия.

Ключевые слова: функции, рентабельность, направления, усовершенствование, промышленные предприятия.

Summary. The article is reasonably scientific concept of strategic management concepts, optimize operating costs and expenses of the enterprise, which was established from the formation to the profitability of the existing business management system. A General definition of the principle of access to the "winnings" uses science in order to influence the price of bananas directly on profitability. The benefits identified in the business plan and the local tribe will not have problems, how to sell, how to sell, and to sell, so the program determines the profit plan - development of plan, organization, analysis and control of costs and benefits in the enterprise. This is an important factor of profitability of the enterprise management systems. Usually, the higher the position on the information associated with each of the causes of the problem, obtained over time, the more profitable this more detailed analysis. The decision to yield control of the enterprise and industry picture is not clear. After that, it is an important step in planning the profitability of the company next time. In General, the design process is the main reason for the profitability of the two modes linear and analytical calculations. Analytical harvest plans to use a wide range of products, as well as direct review. The advantage of this method is that it allows you to discover a useful purpose for the individual factors. If the method of analysis, at the same time the production of income in kind is not enough for everyone, and it's the same for all new products. An important element of the modern phase is the management of profitability. This step allows you to organize all the information about the state of the company's profitability and to identify the main factors influencing the figure for the previous year. After that comes the important stage of design of the company's profitability in the next time. This is to change the profitability of the major issues to be systematic, especially for the whole process, with results on the site. Research to determine the optimal conditions for a system of models to ensure the functioning of an economic system to increase the profitability of an industrial enterprise. Every method is good and therefore cannot be the basis for developing business plans for something useful.

Keywords: functions, profitability, directions, improvements, industrial enterprises.